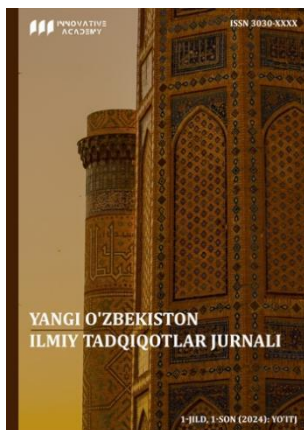

SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI MARKETING
TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA HUDUDIIY TURIZMNI
RIVOJLANTIRISHNING MENEJMENT MEXANIZMLARINI
TAKOMILLASHTIRISH (CHORTOQ TUMANI MISOLIDA)

Akhmadjanova Mukhtasarkhon Anvar qizi

ORCID: 0000-0001-6436-2412

akhmadjanovamukhtasar@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21372117>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 2-iyul 2026 yil
Ma'qullandi: 5-iyul 2026 yil
Nashr qilindi: 15-iyul 2026 yil

KEY WORDS

turizm menejmenti, sun'iy intellekt, raqamli marketing, hududiy turizm, Chortoq tumani, innovatsion texnologiyalar, turistlar oqimi, turizm xizmatlari bozori

ABSTRACT

Mazkur maqolada hududiy turizmni rivojlantirishda sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalaridan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlarini tadqiq etilgan. Chortoq tumani turizm salohiyatini samarali boshqarish, turistlar oqimini prognozlash, xizmatlar sifatini oshirish hamda hududning turistik jozibadorligini kuchaytirishda innovatsion texnologiyalarning o'rni tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida hududiy turizmni boshqarishning integratsiyalashgan menejment modeli taklif etilib, uni amaliyotga joriy etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kirish

Turizm iqtisodiyotning jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo'lib, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida muhim o'rin egallaydi. Jahon miqyosida turizmning raqamli transformatsiyasi yangi boshqaruv yondashuvlarini shakllantirmoqda. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), bulutli texnologiyalar va raqamli marketing vositalari turizm korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Namangan viloyatining Chortoq tumani o'zining shifobaxsh mineral suvlari, ekologik toza muhiti, tog' oldi hududlari va rekreatsion salohiyati bilan respublikaning istiqbolli turistik hududlaridan biri hisoblanadi. Hududda sog'lomlashtirish turizmi, ekologik turizm va dam olish turizmini rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar mavjud.

Biroq zamonaviy turizm bozorida muvaffaqiyat qozonish uchun faqat tabiiy resurslarning o'zi yetarli emas. Turizm obyektlarini boshqarishda innovatsion menejment texnologiyalarini joriy etish, turistlar ehtiyojlarini oldindan aniqlash va marketing faoliyatini raqamlashtirish talab etiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi Chortoq tumani misolida hududiy turizmni rivojlantirishda sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalaridan foydalanishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar sharhi

Turizm menejmenti va raqamli texnologiyalar integratsiyasi masalalari ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Kotler, Bowen va Makens turizm marketingining zamonaviy yondashuvlarini tadqiq etgan bo'lsa, Buhalis raqamli turizm konsepsiyasining nazariy

asoslarini ishlab chiqqan.

So'nggi yillarda sun'iy intellektning turizmga qo'llanilishi bo'yicha ilmiy tadqiqotlar soni ortib bormoqda. Tadqiqotchilar turistlarning xatti-harakatlarini prognozlash, xizmatlarni individuallashtirish va marketing strategiyalarini optimallashtirishda sun'iy intellektning muhim rol o'ynashini ta'kidlamoqda.

Biroq mavjud ilmiy ishlarda hududiy turizmni boshqarishda sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalarining integratsiyalashgan modeli yetarlicha tadqiq etilmagan. Shu sababli mazkur tadqiqot ushbu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda tizimli yondashuv, tahlil va sintez, taqqoslash, statistik kuzatuv hamda ekspert baholash usullaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida Chortoq tumani turizm tizimi tanlandi.

Tadqiqot davomida hududning mavjud turistik resurslari, turizm infratuzilmasi va zamonaviy boshqaruv texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilindi.

Chortoq tumanining turistik salohiyati va rivojlanish imkoniyatlari

Chortoq tumani Namangan viloyatining turistik salohiyati yuqori bo'lgan hududlaridan biridir.

Tumanda tabiiy va rekreatsion resurslarning boyligi, shifobaxsh mineral suvlar hamda qulay iqlim sharoiti sog'lomlashtirish turizmini rivojlantirish uchun mustahkam asos yaratadi.

Hududning asosiy ustunliklaridan biri mineral suv manbalaridir. Ushbu manbalar asosida tashkil etilgan sog'lomlashtirish maskanlari ichki turizmni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Bundan tashqari, ekologik toza muhit va tog' oldi hududlari turistlar uchun jozibador hisoblanadi.

Shuningdek, Chortoq tumanining geografik joylashuvi va Namangan shahri bilan transport aloqalarining mavjudligi turistlar oqimini ko'paytirish imkoniyatini yaratadi. Biroq turistik xizmatlarni raqamlashtirish va zamonaviy marketing vositalaridan foydalanish darajasi hali ham pastligicha qolmoqda.

Xorijiy tajribada sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalaridan foydalanish

Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalari turizm sohasining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Rivojlangan davlatlarda ushbu texnologiyalar turistlar oqimini boshqarish, xizmatlar sifatini oshirish va marketing strategiyalarini takomillashtirishda keng qo'llanilmoqda.

Singapur tajribasida sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida turistlarning xatti-harakatlari va ehtiyojlari tahlil qilinadi. Olingan ma'lumotlar asosida individual turistik takliflar shakllantiriladi va marketing kampaniyalari optimallashtiriladi. Natijada turistlar qoniqish darajasi va xizmatlar samaradorligi oshadi.

Turkiyada mehmonxona biznesida chatbotlar va virtual yordamchilar faol qo'llanilib, mijozlarga 24 soat davomida xizmat ko'rsatish yo'lga qo'yilgan. Bu esa xizmat ko'rsatish xarajatlarini kamaytirish va turistlar bilan aloqani mustahkamlash imkonini bermoqda.

Janubiy Koreyada esa raqamli marketing vositalari orqali turistik destinatsiyalar xalqaro bozorlarda faol targ'ib qilinmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar va sun'iy intellekt asosidagi reklama tizimlari yangi turistlarni jalb etishda muhim rol o'ynamoqda.

Mazkur tajribalar Chortoq tumani turizmini rivojlantirishda ham zamonaviy texnologiyalarni qo'llash zarurligini ko'rsatadi.

Turizm menejmentida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish yo'nalishlari

Sun'iy intellekt texnologiyalarining turizm sohasida qo'llanilishi quyidagi asosiy yo'nalishlarni qamrab oladi:

turistlar oqimini prognozlash;

mehmonxonalar bandligini bashorat qilish;

individual tur paketlarini shakllantirish;

virtual gid xizmatlarini yaratish;

turistlarning fikr-mulohazalarini tahlil qilish;
marketing kampaniyalarining samaradorligini baholash;
xizmatlar sifatini monitoring qilish.

Mazkur texnologiyalar turizm tashkilotlariga xarajatlarni kamaytirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va boshqaruv samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Chortoq tumani turizmining SWOT tahlili

1-jadval. Chortoq tumani turizm salohiyatining SWOT tahlili

Kuchli tomonlar (Strengths)	Zaif tomonlar (Weaknesses)
Shifobaxsh mineral suvlar	Raqamli platformalar yetarli emas
Tog' oldi tabiiy landshaftlari	Marketing faoliyatining sustligi
Ekologik toza muhit	Turistik infratuzilmaning cheklanganligi
Ichki turizm uchun qulay hudud	Xalqaro reklamaning kamligi

Imkoniyatlar (Opportunities)	Tahdidlar (Threats)
Ichki va tashqi turizmni rivojlantirish	Kuchli hududlararo raqobat
AI va raqamli marketingni joriy etish	Mavsumiy talabning o'zgarishi
Investitsiyalarni jalb qilish	Iqlim o'zgarishi
Yangi turistik mahsulotlar yaratish	Iqtisodiy beqarorlik

SWOT tahlili natijalari shuni ko'rsatadiki, Chortoq tumanida turizmni rivojlantirish uchun yetarli salohiyat mavjud. Biroq ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish zarur.

Sun'iy intellekt asosida hududiy turizmni boshqarish modeli

Muallif tomonidan hududiy turizmni boshqarishning quyidagi modeli taklif etiladi:

- 1-bosqich – turistlar va turistik xizmatlar haqidagi ma'lumotlarni yig'ish;
- 2-bosqich – sun'iy intellekt yordamida ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish;
- 3-bosqich – turistlar oqimini prognozlash va segmentatsiya qilish;
- 4-bosqich – marketing strategiyalarini ishlab chiqish;
- 5-bosqich – boshqaruv qarorlarini amaliyotga joriy etish;
- 6-bosqich – natijalarni monitoring qilish va baholash.

Mazkur model turistlar ehtiyojlarini oldindan aniqlash va turistik xizmatlarni samarali tashkil etishga imkon beradi.

Chortoq tumani turizmini rivojlantirish bo'yicha takliflar

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

- Chortoq turizmi uchun yagona raqamli platforma yaratish;
- turistlar oqimini prognozlash tizimini joriy etish;
- sun'iy intellekt asosidagi chatbot xizmatlarini tashkil etish;
- ijtimoiy tarmoqlarda hudud turistik brendini rivojlantirish;

raqamli marketing asosida maqsadli reklama kampaniyalarini amalga oshirish;
elektron fikr-mulohaza tizimini yaratish;
turizm xodimlarining raqamli ko'nikmalarini oshirish.

2-jadval. Sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalarining turizm menejmentiga ta'siri

Yo'nalish	An'anaviy boshqaruv	AI asosidagi boshqaruv
Talab prognozi	Taxminiy hisob-kitoblar	Aniq prognozlar
Reklama	Ommaviy reklama	Maqsadli reklama
Mijozlar bilan aloqa	Telefon va ofis	Chatbot va mobil ilovalar
Qaror qabul qilish	Tajribaga asoslangan	Ma'lumotlarga asoslangan
Xizmat ko'rsatish	Standart xizmatlar	Shaxsiylashtirilgan xizmatlar

Tadqiqot natijalari va muhokama

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, Chortoq tumani turizm sohasida mavjud tabiiy va rekreatsion resurslardan foydalanish imkoniyatlari yuqori bo'lsa-da, zamonaviy raqamli boshqaruv texnologiyalaridan foydalanish darajasi yetarli emas. Ayniqsa, turistik xizmatlarni targ'ib qilish, turistlar oqimini tahlil qilish va marketing faoliyatini tashkil etishda innovatsion yondashuvlarga ehtiyoj mavjud.

Sun'iy intellekt texnologiyalarini turizm menejmentiga joriy etish natijasida turistlar oqimini prognozlash, xizmatlar sifatini oshirish va marketing xarajatlarini optimallashtirish imkoniyatlari kengayadi. Bundan tashqari, turistlarning ehtiyojlari va qiziqishlarini oldindan aniqlash orqali ularga moslashtirilgan xizmatlarni taklif etish mumkin bo'ladi.

Raqamli marketing vositalaridan foydalanish Chortoq tumanining turistik salohiyatini mahalliy va xalqaro bozorlarda keng targ'ib qilish imkonini yaratadi. Ijtimoiy tarmoqlar, veb-platformalar va mobil ilovalar orqali hududning turistik obyektlari haqida keng qamrovli axborot tarqatilishi turistlar sonining ortishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari asosida shuni ta'kidlash mumkinki, hududiy turizmni rivojlantirishda sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalaridan kompleks foydalanish turizm menejmentining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat:

hududiy turizmni boshqarishda sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalarining integratsiyalashgan modeli ishlab chiqildi;

Chortoq tumani turizm salohiyatini rivojlantirishda innovatsion boshqaruv mexanizmlarini qo'llash bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi;

turistlar oqimini prognozlash va marketing qarorlarini qabul qilishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari aniqlandi;

hududiy turizmni boshqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan takomillashtirilgan yondashuv taklif etildi.

Amaliy tavsiyalar

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

Chortoq tumanidagi barcha turistik obyektlarni yagona elektron platformaga integratsiya qilish.

Turistlar oqimini monitoring qilish va prognozlash uchun sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish.

Turistik xizmatlarni targ'ib qilishda raqamli marketing strategiyalaridan faol foydalanish.

Chatbot va virtual yordamchi xizmatlarini yo'lga qo'yish.

Turizm korxonalari xodimlarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish.

Turistlarning fikr-mulohazalarini tahlil qilish va xizmatlar sifatini muntazam baholab borish. Hududning turistik brendini xalqaro bozorda targ'ib qilish bo'yicha maxsus marketing dasturlarini ishlab chiqish.

Xulosa

Mazkur tadqiqotda hududiy turizmni rivojlantirishda sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalaridan foydalanishning nazariy hamda amaliy jihatlari o'rganildi. O'tkazilgan tahlillar Chortoq tumani turizm salohiyatining yuqori ekanligini va undan samarali foydalanish uchun innovatsion boshqaruv yondashuvlarini joriy etish zarurligini ko'rsatdi.

Tadqiqot davomida sun'iy intellekt va raqamli marketing texnologiyalariga asoslangan hududiy turizmni boshqarish modeli ishlab chiqildi hamda uni amaliyotga tatbiq etish bo'yicha tavsiyalar berildi. Taklif etilgan yondashuv turistlar oqimini oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash, boshqaruv samaradorligini kuchaytirish va hududning investitsion jozibadorligini oshirish imkonini beradi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari Chortoq tumanida sog'lomlashtirish va ekologik turizmni rivojlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish hamda mahalliy aholi farovonligini oshirishga xizmat qilishi mumkin. Kelgusida ushbu yo'nalishda sun'iy intellekt texnologiyalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va amaliy natijalarini o'rganish muhim ilmiy vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi "Turizm to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining turizm sohasini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
3. Kotler P., Bowen J., Makens J. Marketing for Hospitality and Tourism.
4. Buhalis D. eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management.
5. Middleton V. Tourism Marketing.
6. Holloway J.C. The Business of Tourism.
7. Cooper C. Tourism: Principles and Practice.
8. Goeldner C., Ritchie B. Tourism: Principles, Practices, Philosophies.
9. Page S. Tourism Management.
10. Porter M. Competitive Advantage.
11. Davenport T. Artificial Intelligence for Business.
12. Kaplan A., Haenlein M. Artificial Intelligence and Tourism.
13. UN Tourism (UNWTO) hisobotlari.
14. World Travel and Tourism Council (WTTC) hisobotlari.
15. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari.
16. Namangan viloyati statistika boshqarmasi materiallari.
17. Chortoq tumani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari.
18. Turizm va menejment sohasiga oid ilmiy maqolalar va konferensiya materiallari.
19. Raqamli iqtisodiyot va innovatsion boshqaruv bo'yicha ilmiy tadqiqotlar.
20. Sun'iy intellekt texnologiyalarining turizm sohasida qo'llanilishiga oid zamonaviy manbalar.